ARREST VAN HET HOF (Vijfde kamer)

17 maart 2016*

„Prejudiciële verwijzing — Intellectuele eigendom — Richtlijn 2004/48/EG — Artikel 13, lid 1 — Audiovisueel werk — Inbreuk — Schadevergoeding — Berekeningswijze — Forfaitair bedrag — Morele schade — Daaronder begrepen”

In zaak C-99/15,

betreffende een verzoek om een prejudiciële beslissing krachtens artikel 267 VWEU, ingediend door het Tribunal Supremo (hooggerechtshof, Spanje) bij beslissing van 12 januari 2015, ingekomen bij het Hof op 27 februari 2015, in de procedure

Christian Liffers

tegen

Producciones Mandarina SL,

Mediaset España Comunicación SA, voorheen Gestevisión Telecinco SA,

wijst

HET HOF (Vijfde kamer),

samengesteld als volgt: J. L. da Cruz Vilaça, kamerpresident, F. Biltgen, A. Borg Barthet, E. Levits en M. Berger (rapporteur), rechters,

advocaat-generaal: M. Wathelet,

griffier: A. Calot Escobar,

gezien de stukken,

gelet op de opmerkingen van:

— C. Liffers, vertegenwoordigd door E. Jordi Cubells, abogado,

— Producciones Mandarina SL, vertegenwoordigd door A. González Gozalo, abogado,

— Mediaset España Comunicación SA, vertegenwoordigd door R. Seel, abogado,

— de Spaanse regering, vertegenwoordigd door M. Sampol Pucurull als gemachtigde,

* Procestaal: Spaans.

— de Duitse regering, vertegenwoordigd door T. Henze en J. Kemper als gemachtigden,

— de Franse regering, vertegenwoordigd door D. Colas en D. Segoin als gemachtigden,

— de Poolse regering, vertegenwoordigd door B. Majczyna als gemachtigde,

— de Europese Commissie, vertegenwoordigd door E. Gippini Fournier en F. Wilman als gemachtigden,

gehoord de conclusie van de advocaat-generaal ter terechtzitting van 19 november 2015,

het navolgende

Arrest

1 Het verzoek om een prejudiciële beslissing betreft de uitlegging van artikel 13, lid 1, van richtlijn 2004/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2004 betreffende de handhaving van intellectuele-eigendomsrechten (PB L 157, blz. 45).

2 Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen C. Liffers, enerzijds, en Producciones Mandarina SL (hierna: „Mandarina") en Mediaset España Comunicación SA, voorheen Gestevisión Telecinco SA (hierna: „Mediaset"), anderzijds, over een vordering inzake een inbreuk op een intellectuele-eigendomsrecht.

Toepasselijke bepalingen

Unierecht

3 De overwegingen 10, 17 en 26 van richtlijn 2004/48 luiden:

„(10) Het doel van de richtlijn is de onderlinge aanpassing van [de] wetgevingen [van de lidstaten] teneinde een hoog, gelijkwaardig en homogeen niveau van bescherming in de interne markt te waarborgen.

[...]

(17) De maatregelen, procedures en rechtsmiddelen waarin deze richtlijn voorziet, moeten in elk afzonderlijk geval zodanig worden vastgesteld dat naar behoren rekening wordt gehouden met de specifieke kenmerken van dat geval, waaronder de specifieke kenmerken van elk intellectuele-eigendomsrecht en in voorkomend geval de opzettelijke of onopzettelijke aard van de inbreuk.

[...]

(26) Ter vergoeding van de schade die het gevolg is van een inbreuk door een inbreukmaker die een activiteit verricht heeft terwijl hij wist of redelijkerwijs had moeten weten dat deze aanleiding zou geven tot een dergelijke inbreuk, moet het bedrag van de aan de rechthebbende toegekende schadevergoeding worden vastgesteld rekening houdend met alle omstandigheden van het geval, zoals het door de rechthebbende geleden inkomensverlies of de door de inbreukmaker onrechtmatig gemaakte winst en, in voorkomend geval, de aan de rechthebbende toegebrachte morele schade. Als alternatief, bijvoorbeeld indien de feitelijke schade moeilijk te bepalen is, kan het bedrag van de schadevergoeding worden afgeleid uit elementen als het bedrag aan royalty's of

vergoedingen dat verschuldigd zou zijn geweest indien de inbreukmaker toestemming had gevraagd om het intellectuele-eigendomsrecht te gebruiken. De bedoeling is niet een verplichting te introduceren om te voorzien in een niet-compensatoire schadevergoeding, maar wel schadeloosstelling mogelijk te maken die op een objectieve grondslag berust, waarbij tevens rekening wordt gehouden met de kosten van de rechthebbende, bijvoorbeeld voor opsporing en onderzoek."

4 Artikel 13, lid 1, van deze richtlijn, met als opschrift „Schadevergoeding", bepaalt:

„De lidstaten dragen er zorg voor dat de bevoegde rechterlijke instanties op verzoek van de benadeelde partij de inbreukmaker die wist of redelijkerwijs had moeten weten dat hij inbreuk pleegde, gelasten de rechthebbende een passende vergoeding te betalen tot herstel van de schade die deze wegens de inbreuk heeft geleden.

De rechterlijke instanties die de schadevergoeding vaststellen:

a) houden rekening met alle passende aspecten, zoals de negatieve economische gevolgen, waaronder winstderving, die de benadeelde partij heeft ondervonden, de onrechtmatige winst die de inbreukmaker heeft genoten en, in passende gevallen, andere elementen dan economische factoren, onder meer de morele schade die de rechthebbende door de inbreuk heeft geleden;

of

b) kunnen, als alternatief voor het bepaalde onder a), in passende gevallen de schadevergoeding vaststellen als een forfaitair bedrag, op basis van elementen zoals ten minste het bedrag aan royalty's of vergoedingen dat verschuldigd was geweest indien de inbreukmaker toestemming had gevraagd om het desbetreffende intellectuele-eigendomsrecht te gebruiken.

[...]"

Spaans recht

5 Artikel 140 van het Real Decreto Legislativo 1/1996, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley de Propiedad Intelectual, regularizando, aclarando y armonizando las disposiciones legales vigentes sobre la materia (koninklijk wetsdecreet 1/1996 houdende goedkeuring van de gecodificeerde tekst van de wet inzake intellectuele eigendom, die de wettelijke voorschriften ter zake uiteenzet, preciseert en harmoniseert) van 12 april 1996 (BOE nr. 97, blz. 14369), zoals gewijzigd bij Ley 19/2006, por la que se amplían los medios de tutela de los derechos de propiedad intelectual e industrial y se establecen normas procesales para facilitar la aplicación de diversos reglamentos comunitarios (wet 19/2006 tot uitbreiding van de middelen tot handhaving van intellectuele- en industriële-eigendomsrechten en tot vaststelling van procedurele voorschriften om de toepassing van diverse Unierechtelijke regelingen te ondersteunen) van 5 juni 2006 (BOE nr. 134, blz. 21230; hierna: „wet inzake intellectuele eigendom"), bepaalt:

„1. De schadevergoeding die verschuldigd is aan de benadeelde rechthebbende omvat niet alleen de waarde van het geleden verlies, maar ook de gederfde winst als gevolg van de inbreuk op zijn recht. Het bedrag van de schadevergoeding kan, in passende gevallen, de onderzoekskosten omvatten die zijn gemaakt voor de verkrijging van redelijk bewijs van de inbreuk die voorwerp is van de gerechtelijke procedure.

2. De schadevergoeding wordt, naar keuze van de benadeelde, vastgesteld op basis van één van de volgende criteria:

a) de negatieve economische gevolgen, waaronder winstderving die de benadeelde partij heeft ondervonden en de winst die de inbreukmaker heeft genoten vanwege het onrechtmatige gebruik. In het geval van morele schade wordt deze vergoed, ook wanneer geen economisch nadeel is aangetoond. Bij de vaststelling hiervan wordt rekening gehouden met de omstandigheden van de inbreuk, de ernst van de inbreuk en de mate van onrechtmatige verspreiding van het werk.

b) de vergoeding die de benadeelde had ontvangen als de inbreukmaker toestemming had gevraagd om het desbetreffende intellectuele-eigendomsrecht te gebruiken."

Hoofdgeding en prejudiciële vraag

6 Liffers is de regisseur, scenarioschrijver en producent van het audiovisuele werk *Dos patrias, Cuba y la noche* (Twee vaderlanden: Cuba en de nacht), dat zes persoonlijke en intieme verhalen vertelt van verschillende inwoners van Havana (Cuba), allen homoseksuelen of transseksuelen.

7 Mandarina heeft een audiovisuele documentaire gemaakt over kinderprostitutie in Cuba, waarin strafbare activiteiten worden getoond die met een verborgen camera waren opgenomen. Deze documentaire bevatte een aantal fragmenten uit het werk *Dos patrias, Cuba y la noche*, zonder dat hiervoor aan Liffers toestemming was gevraagd. Deze documentaire is uitgezonden door de Spaanse televisiezender Telecinco, die in handen is van Mediaset.

8 Liffers heeft bij de Juzgado de lo Mercantil nº 6 de Madrid (zesde handelsrechtbank te Madrid) een vordering ingesteld tegen Mandarina en Mediaset, waarbij hij deze rechter met name verzocht om laatstgenoemden te gelasten elke inbreuk op zijn intellectuele-eigendomsrechten te staken en om hen te veroordelen tot betaling van een bedrag van 6 740 EUR wegens inbreuk op zijn exploitatierechten, en een extra bedrag van 10 000 EUR als vergoeding voor de morele schade die hij meende te hebben geleden.

9 Liffers heeft de schadevergoeding wegens inbreuk op de exploitatierechten van zijn werk berekend op basis van het bedrag aan royalty's of vergoedingen die hem verschuldigd zouden zijn geweest indien Mandarina en Mediaset hem toestemming voor het gebruik van het betrokken intellectuele-eigendomsrecht hadden gevraagd, waarbij hij zich aldus heeft gesteund op artikel 140, lid 2, onder b), van de wet inzake intellectuele eigendom, op grond waarvan de benadeelde rechthebbende de vergoeding van zijn schade kan berekenen aan de hand van het bedrag aan royalty's of vergoedingen die hem verschuldigd zouden zijn geweest indien de inbreukmaker hem toestemming had gevraagd om dat recht te gebruiken (hierna: „hypothetische royalty's"). Deze berekeningswijze verplicht de benadeelde die schadevergoeding vordert, niet om de omvang van zijn werkelijke schade aan te tonen, anders dan bij de in lid 2, onder a), van datzelfde artikel bedoelde berekeningswijze. Daartoe heeft Liffers zich gebaseerd op de tarieven van de Entidad de Gestión de Derechos de los Productores Audiovisuales (organisatie voor het beheer van de rechten van de audiovisuele producenten). Bovenop het aldus berekende bedrag aan materiële schade heeft Liffers een forfaitair bedrag gevorderd ter vergoeding van de morele schade die hij meende te hebben geleden.

10 De Juzgado de lo Mercantil nº 6 de Madrid (zesde handelsrechtbank, Madrid) heeft de vordering van Liffers gedeeltelijk toegewezen en Mandarina alsmede Mediaset met name veroordeeld tot betaling van een bedrag van 3 370 EUR voor de door deze inbreuk veroorzaakte materiële schade en van een bedrag van 10 000 EUR als vergoeding voor de morele schade. In hoger beroep heeft de Audiencia Provincial de Madrid (provinciaal gerechtshof, Madrid) de vergoeding voor de materiële schade verminderd tot een bedrag van 962,33 EUR en de veroordeling van Mandarina en Mediaset tot vergoeding van de morele schade volledig vernietigd. Volgens deze rechterlijke instantie was Liffers,

omdat hij had gekozen voor de in artikel 140, lid 2, onder b), van de wet inzake intellectuele eigendom voorziene berekeningswijze op basis van de hypothetische royalty's, immers niet langer gerechtigd om bovendien vergoeding van zijn morele schade te vorderen. Daartoe had hij moeten opteren voor de in lid 2, onder a), van dat artikel bedoelde berekeningswijze. De keuze voor een bepaalde berekeningswijze sluit de andere uit, zodat beide berekeningswijzen niet combineerbaar zijn.

11 In cassatieberoep bij de verwijzende rechter, het Tribunal Supremo (hooggerechtshof), heeft Liffers aangevoerd dat de morele schade in elk geval moet worden vergoed, ongeacht of de verzoeker heeft geopteerd voor de in artikel 140, lid 2, onder a), van de wet inzake intellectuele eigendom voorziene berekeningswijze dan wel voor de berekeningswijze onder b) van die bepaling. De verwijzende rechter heeft twijfels over de uitlegging van artikel 13, lid 1, van richtlijn 2004/48 en van artikel 140, lid 2, van de wet inzake intellectuele eigendom, die deze bepaling in Spaans recht omzet.

12 Daarom heeft het Tribunal Supremo (hooggerechtshof) de behandeling van de zaak geschorst en het Hof verzocht om een beslissing over de volgende prejudiciële vraag:

„Kan artikel 13, lid 1, van richtlijn 2004/48 aldus worden uitgelegd dat de benadeelde van een inbreuk op intellectuele-eigendomsrechten, die vergoeding van de vermogensschade vordert op basis van het bedrag van de royalty's of vergoedingen die hem verschuldigd waren geweest als de inbreukmaker toestemming had gevraagd om het desbetreffende intellectuele-eigendomsrecht te gebruiken, niet tevens vergoeding van de hem toegebrachte morele schade kan vorderen?"

Beantwoording van de prejudiciële vraag

13 Met zijn vraag wenst de verwijzende rechter in wezen te vernemen of artikel 13, lid 1, van richtlijn 2004/48 aldus moet worden uitgelegd dat het een door een inbreuk op zijn intellectuele-eigendomsrecht benadeelde die vergoeding van zijn materiële schade vordert volgens de in de tweede alinea, onder b), van lid 1, van dat artikel voorziene berekeningswijze op basis van de hypothetische royalty's, niet is toegestaan bovendien de in lid 1, tweede alinea, onder a), van dat artikel bedoelde vergoeding van zijn morele schade te vorderen.

14 Volgens vaste rechtspraak van het Hof moet bij de uitlegging van een bepaling van Unierecht niet alleen rekening worden gehouden met de bewoordingen ervan, maar ook met de context ervan en de doelstellingen van de regeling waarvan zij deel uitmaakt (arrest Surmačs, C-127/14, EU:C:2015:522, punt 28 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

15 In de eerste plaats dient aangaande de bewoordingen van artikel 13, lid 1, tweede alinea, onder b), van richtlijn 2004/48 te worden vastgesteld dat daarin weliswaar geen melding wordt gemaakt van de morele schade als element waarmee de rechterlijke instanties rekening moeten houden bij de vaststelling van de aan de rechthebbende te betalen schadevergoeding, maar evenmin wordt uitgesloten dat dit soort schade in aanmerking wordt genomen. Deze bepaling, die voorziet in de mogelijkheid om de schadevergoeding als een forfaitair bedrag vast te stellen op basis van „ten minste" de daarin vermelde elementen, staat immers toe dat bij de vaststelling van dit bedrag andere elementen in overweging worden genomen, zoals in voorkomend geval de vergoeding van de aan de rechthebbende berokkende morele schade.

16 In de tweede plaats dient te worden opgemerkt dat deze vaststelling steun vindt in de analyse van de context waarvan de betrokken bepaling deel uitmaakt.

17 De eerste alinea van artikel 13, lid 1, van richtlijn 2004/48 bevat immers de algemene regel dat de bevoegde rechterlijke instanties de inbreukmaker moeten gelasten de benadeelde houder van het intellectuele-eigendomsrecht een „passende" schadevergoeding te betalen „tot herstel van de schade

die deze wegens de inbreuk [werkelijk] heeft geleden". Zoals de advocaat-generaal in punt 28 van zijn conclusie heeft opgemerkt, maakt morele schade, zoals afbreuk aan de reputatie van de auteur van een werk, mits die schade is bewezen, deel uit van de door hem werkelijk geleden schade.

18 Bijgevolg sluiten de bewoordingen zelf van artikel 13, lid 1, tweede alinea, onder b), van richtlijn 2004/48, gelezen in samenhang met de eerste alinea van dat lid, uit dat de aan de betrokken rechthebbende te betalen schadevergoeding enkel en alleen wordt berekend op basis van het bedrag van de hypothetische royalty's wanneer deze rechthebbende werkelijk morele schade heeft geleden.

19 Voorts zij opgemerkt dat het de bevoegde rechterlijke instanties slechts „in passende gevallen" is toegestaan als alternatief de forfaitaire berekeningsmethode van artikel 13, lid 1, tweede alinea, onder b), van richtlijn 2004/48 toe te passen.

20 Zoals in overweging 26 van deze richtlijn wordt uiteengezet, is deze uitdrukking van toepassing „bijvoorbeeld indien de feitelijke schade moeilijk te bepalen is". In dergelijke omstandigheden kan het bedrag van de schadevergoeding worden berekend op basis van elementen zoals de royalty's of vergoedingen die normaliter zouden verschuldigd zijn voor het gebruik van het intellectuele-eigendomsrecht, waarbij geen rekening wordt gehouden met eventuele morele schade.

21 In de laatste plaats zij aangaande de door richtlijn 2004/48 nagestreefde doelstellingen allereerst eraan herinnerd dat deze richtlijn overeenkomstig overweging 10 tot doel heeft, met name een hoog, gelijkwaardig en homogeen niveau van bescherming van de intellectuele eigendom in de interne markt te waarborgen.

22 Vervolgens moeten volgens overweging 17 van deze richtlijn de maatregelen, procedures en rechtsmiddelen waarin zij voorziet, in elk afzonderlijk geval zodanig worden vastgesteld dat naar behoren rekening wordt gehouden met de specifieke kenmerken van dat geval.

23 Ten slotte wordt in overweging 26 van deze richtlijn onder meer verklaard dat ter vergoeding van de schade die het gevolg is van een inbreuk door een inbreukmaker, het bedrag van de aan de rechthebbende toegekende schadevergoeding moet worden vastgesteld rekening houdend met alle omstandigheden van het geval, en met name de aan de rechthebbende toegebrachte morele schade.

24 Derhalve vloeit uit de overwegingen 10, 17 en 26 van richtlijn 2004/48 voort dat zij ernaar streeft een hoog niveau van bescherming van de intellectuele-eigendomsrechten te bereiken, dat rekening houdt met alle specifieke kenmerken van elk afzonderlijk geval en gebaseerd is op een berekeningswijze van de schadevergoeding die beoogt aan deze specifieke kenmerken tegemoet te komen.

25 Gelet op de doelstellingen van richtlijn 2004/48 moet artikel 13, lid 1, eerste alinea, ervan aldus worden uitgelegd dat daarin het beginsel wordt geponeerd dat de berekening van de aan de rechthebbende van een intellectuele-eigendomsrecht te betalen schadevergoeding moet beogen hem integraal herstel van de door hem werkelijk geleden schade te waarborgen, door daaronder ook eventuele morele schade te begrijpen.

26 Zoals blijkt uit punt 20 van dit arrest, wordt bij vaststelling van een forfaitair bedrag voor de verschuldigde schadevergoeding uitsluitend op basis van de hypothetische royalty's enkel en alleen de door de betrokken rechthebbende van het intellectuele-eigendomsrecht geleden materiële schade gedekt, zodat, teneinde integraal herstel mogelijk te maken, deze rechthebbende bovenop de aldus berekende schadevergoeding aanspraak moet kunnen maken op vergoeding van de door hem eventueel geleden morele schade.

27 Gelet op een en ander dient op de prejudiciële vraag te worden geantwoord dat artikel 13, lid 1, van richtlijn 2004/48 aldus moet worden uitgelegd dat het een door een inbreuk op zijn intellectuele-eigendomsrecht benadeelde die vergoeding van zijn materiële schade vordert volgens de

in de tweede alinea, onder b), van lid 1, van dat artikel voorziene berekeningswijze op basis van de hypothetische royalty's, is toegestaan bovendien de in lid 1, tweede alinea, onder a), van dat artikel bedoelde vergoeding van zijn morele schade te vorderen.

Kosten

28 Ten aanzien van de partijen in het hoofdgeding is de procedure als een aldaar gerezen incident te beschouwen, zodat de verwijzende rechterlijke instantie over de kosten heeft te beslissen. De door anderen wegens indiening van hun opmerkingen bij het Hof gemaakte kosten komen niet voor vergoeding in aanmerking.

Het Hof (Vijfde kamer) verklaart voor recht:

Artikel 13, lid 1, van richtlijn 2004/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2004 betreffende de handhaving van intellectuele-eigendomsrechten moet aldus worden uitgelegd dat het een door een inbreuk op zijn intellectuele-eigendomsrecht benadeelde die vergoeding van zijn materiële schade vordert volgens de in de tweede alinea, onder b), van lid 1 van dat artikel voorziene berekeningswijze op basis van het bedrag aan royalty's of vergoedingen die hem verschuldigd zouden zijn geweest indien de inbreukmaker hem toestemming had gevraagd voor het gebruik van het betrokken intellectuele-eigendomsrecht, is toegestaan bovendien de in lid 1, tweede alinea, onder a), van dat artikel bedoelde vergoeding van zijn morele schade te vorderen.

ondertekeningen